

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11(157).33

Хлібович І. В.,
співробітник Служби безпеки України
Ягодзінський В. П.,
кандидат педагогічних наук, начальник кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Десятка О. А.,
старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Барковський Д. О.,
старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Полозенко Д. П.,
старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Слівінський Я. С.,
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Краснопольський М. М.,
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту,
Діденко О. В.,
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, Військова академія

ВИМОГИ ПРОФЕСІЙНО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ДО ЇХ ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ

Мета роботи – з'ясувати вимоги професійно-бойової діяльності військовослужбовців Сил спеціальних операцій Збройних Сил України до їх фізичної та психологічної підготовленості. Методи: теоретичний аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури, даних мереж Інтернет, документальний метод. На основі аналізу відкритих літературних джерел з'ясовано особливості професійної та бойової діяльності військовослужбовців Сил спеціальних операцій (ССО) Збройних Сил України та країн-членів НАТО. Розкрито їх призначення та основні завдання. Вивчено історичні аспекти формування ССО. З'ясовано типові завдання ССО, серед яких: сучасні бойові дії та рейди; психологічні операції; робота «цивільної адміністрації»; здобуття розвідувальної інформації за лінією фронту; створення агентурних мереж; медична допомога; пошук, евакуація та доставка полонених, заручників; підготовка до переворотів, повалення режимів; впровадження в структуру військових організацій та спецслужб з метою шпигунства чи знищення людей, які представляють державі загрозу; антитерористичні операції; виявлення, ідентифікація, визначення цілей для власних засобів ураження. Це обумовлює високі вимоги до фізичної та психологічної підготовки особового складу ССО.

Ключові слова: військовослужбовці, Сили спеціальних операцій, професійно-бойова діяльність, фізична та психологічна підготовленість.

Hlibovuch I. V., Yahodzinskiy V. P., Desyatka O. A., Barkovskiy D. O., Polozenko D. P., Slivinskiy Ya. S., Krasnopol'skiy M. M., Didenko O. V. Requirements of the professional and combat activities of the military personell of the Special Operations Forces to their physical and psychological preparedness. The aim of the article is to find out the requirements of the professional combat activity of servicemen of the Special Operations Forces of the Armed Forces of Ukraine to their physical and psychological preparedness. Methods: theoretical analysis and generalization of scientific and methodical literature, Internet data networks, documentary method. On the basis of the analysis of open literary sources, the peculiarities of the professional and combat activities of servicemen of the Special Operations Forces (SOF) of the Armed Forces of Ukraine and NATO member countries have been clarified. Their purpose and main tasks are disclosed. The historical aspects of the formation of the SOF have been studied. The typical tasks of the SOF have been clarified, including: modern combat operations and raids; psychological operations; work of "civil administration"; obtaining intelligence information on the front line; creation of agency networks; aid; search, evacuation and delivery of prisoners, hostages; preparation for coups, overthrow of regimes; introduction into the structure of military organizations and special services for the purpose of espionage or destruction of people who pose a threat to the state; anti-terrorist operations; detection, identification, determination of targets for own means of destruction. This determines the high requirements for the physical and psychological training of the personnel of the SOF.

Keywords: military personnel, Special Operations Forces, professional and combat activity, physical and psychological readiness.

Постановка проблеми. Розв'язана проти українського народу війна вимагає від військових фахівців використання усього арсеналу знань, умінь та навичок щодо застосування сучасного озброєння і військової техніки на полі бою, тактичного вишколу особового складу, його високої фізичної та психологічної готовності до виконання завдань за призначенням. Крім того, впровадження досвіду застосування частин та підрозділів Збройних Сил (ЗС) України у нинішній війні проти російського агресора та досвіду бойових дій країн НАТО є об'єктивною вимогою сьогодення.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується переходом від повномасштабних до локальних війн, кількість яких постійно зростає. Оскільки застосування лише традиційних ЗС (які визначалися для масштабних бойових дій міждержавного характеру) більше не здатне протидіяти новим викликам, провідні держави світу прагнуть розширити свій

військовий потенціал гнучкими засобами швидкого реагування, що гарантують більшу свободу дій та надають нові оперативні можливості як доповнення до «звичайних» операцій. Відтак у військовому будівництві та бойовому застосуванні ЗС на межі століть особливе місце посів новий якісний компонент військової організації держави в цілому – Сили спеціальних операцій (ССО), котрі набули тенденцію до перетворення у самостійний компонент ЗС [1].

Аналіз літературних джерел. Світові соціально-економічні та суспільно-політичні зміни другої половини ХХ сторіччя разом з науково-технічним прогресом, що їх супроводжував, призвели до кардинальних змін у безпековому середовищі, у тому числі у поглядах і принципах ведення війн. Збройна боротьба вже не розглядається як основна форма ведення війни, а військова могутність – як необхідна умова перемоги [2]. До характерних рис воєнних конфліктів нового покоління А. П. Герасимов та О. І. Куплевацька [2] відносять: зміну мети війни з фізичного знищення супротивника на досягнення його внутрішнього колапсу і системоруїнування; перенесення поля бою на все суспільство противника, а вибір цілей – не за їх військовим значенням, а за важливістю об'єкта для організації відсічі супротивнику; участь у війні військових формувань, підконтрольних субнаціональним, релігійним, політичним та іншим організаціям; різке зростання маневреності, коли концентрація живої сили і техніки стає недоліком; зниження залежності частин і підрозділів від централізованої системи забезпечення; акцент на підготовці окремого бійця-професіонала. За даними А. Антонова, Є. Жиліна [3], у воєнних конфліктах нового покоління (гібридних війнах) ключову роль відіграє новий рід військ (сил) – Сили спеціальних операцій.

Експерти вважають ССО могутнім і найчастіше вирішальним компонентом опору ворожій агресії [1, 2]. До їх складу входять підрозділи інформаційно-психологічних спеціальних операцій і частини спеціального призначення, які комплектують спеціально навченими фахівцями з особливими можливостями у сферах розвідки, військової підтримки та прямих акцій для виконання небезпечних, складних, інколи політично чутливих операцій, що проводить командування ССО [1, 2, 3].

Як вказують Д. В. Веденєєв, О. Л. Гапеева, А. В. Слюсаренко [4], ССО – це сучасний засіб асиметричних дій, бойових дій нового типу конфліктності епохи постмодерну, «гібридних війн», котрі відрізняються від класичних типів війн такими властивостями, як: нанесенням кількох зосереджених за часом і місцем невійськових ударів з неочікуваним для противника результатом і неприйнятним для жертви збитком; нав'язуванням ворогу протидіючого в принципово новій системі координат; відсутністю звичної лінії фронту; приховуванням політичних цілей; застосуванням нових, неочікуваних засобів і форм насильства. Тому вивчення особливостей професійної та бойової діяльності військовослужбовців ССО ЗС України та вимог до їх фізичної та психологічної підготовленості є своєчасним та актуальним.

Мета роботи: з'ясувати вимоги професійно-бойової діяльності військовослужбовців ССО ЗС України до їх фізичної та психологічної підготовленості.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури, даних мереж Інтернет, документальний метод.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні ССО були офіційно створені рішенням Верховної Ради 16 червня 2016 року [5]. У загальному значенні ССО – це спеціально створені, навчені й оснащені з'єднання, частини та підрозділи ЗС держав, призначені для ведення диверсійно-розвідувальних дій, організації повстанської діяльності і збройних нападів, включаючи надання допомоги іноземним державам у забезпеченні їх внутрішньої безпеки. Вони підтримують постійну готовність для вирішення завдань в мирний час, у конфліктних ситуаціях і в ході війни, діючи як у складі різнорідних сил, так і самостійно. Проведені ними операції носять таємний характер і перебувають під безпосереднім контролем вищого військового керівництва [2].

О. Скіпальський, С. Груздь [5] зазначають, що ССО є особливим родом військ, який включає як висококласну підготовку бійців, оснащених найсучаснішим озброєнням, так і великий аналітичний апарат, який працює на випередження конфліктів. Серед основних завдань ССО вчені [1, 2, 3, 4] виділяють: виконання точкових операцій у «гарячих точках», у тому числі інформаційно-психологічних спецоперацій, побудова партизанських мереж та багато інших завдань, які потребують серйозної фізичної, психологічної та інтелектуальної підготовки. Підрозділи і частини ССО також призначені для боротьби з терористичними формуваннями, для проведення спеціальних операцій, організації партизанської війни, диверсійних актів у глибокому тилу противника і виконання інших складних бойових завдань. Військовослужбовці ССО підготовлені за особливою програмою вишколу, мають високий рівень бойової, вогневої, фізичної та психологічної підготовленості. До їх обов'язків входить вирішення специфічних бойових завдань силовими методами в надзвичайно екстремальних умовах [2, 3].

У арміях держав-членів НАТО ССО були створені ще наприкінці минулого століття. До 2008 року ССО були запроваджені у 25 з 26 держав-членів НАТО [6]. Найпершими серед могутніх у економічному, військово-політичному плані держав, ССО були утворені у США у 1987 році [7]. Однак і сьогодні курс воєнно-політичного керівництва США спрямований на посилення особливої військової та геополітичної ролі сил швидкого реагування, ядро яких і становлять ССО. Статистичні дані підтверджують вище зазначене: ССО США зросли з 32 000 чол. у 2001 р. до більш ніж 70 000 до початку 2019 р. Їхній бюджет у 2019 р. становив \$ 13,6 млрд., запит на 2020 р. – \$ 165 млрд. У 2016 р. американські елітні війська діяли в 138 країнах світу (55 % закордонного контингенту ССО виконувало місії в регіоні Близького Сходу, 17 % – в Африці, 13 % перебувало в Європі) [7]. Сьогодні ССО складають помітну частку збройних сил багатьох держав. Лідером тут є Північна Корея, де до ССО віднесено формування у 80–120 тис. особового складу на близько мільйонні збройні сили. Великою є частка ССО у Туреччині (61 тис. або 14,5 %), Німеччині (11 тис. або 3,6 %). У середньому по країнах НАТО (без США) частка ССО в чисельності армії становить 1,63 % [6].

У Франції ССО були створені у 1992 році. Командування ССО Франції об'єднало під своїм керівництвом усі частини та підрозділи спеціального призначення, які знаходилися у збройних силах, та частини їх забезпечення. Командування ССО Франції діє за чотирма напрямками: співпраця (військова допомога за кордоном), підтримка

(спеціальна розвідка, диверсійні дії, пошуково-рятувальні операції), нейтралізація (боротьбу з тероризмом, визволення заручників, евакуацію французьких громадян з території інших держав, проведення спеціальних заходів у країні противника у мирний час), діяльність по впливу (психологічні операції та участь в організації роботи громадських організацій) [1]. У ЗС Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) ССО створені на початку ХХІ століття як у сухопутних військах, так і у військово-морських силах. До завдань ССО ФРН належить оперативна та стратегічна розвідка в тилу противника, у тому числі з проникненням на об'єкти, які охороняються; здійснення диверсій; усунення посадових осіб із військово-політичного керівництва противника; наведення на ціль ракет та авіації; боротьба з диверсійно-розвідувальними формуваннями противника в тилу своїх військ і в тилу противника; боротьба з іррегулярними збройними формуваннями в тилу своїх військ, врятування та визволення військовослужбовців ФРН та союзних держав; евакуація громадян ФРН із кризових районів, визволення заручників [1]. ССО інших країн НАТО (Нідерланди, Бельгія, Данія, Норвегія, Греція, Іспанія, Португалія, Туреччина) призначені переважно для вирішення завдань оперативного-тактичного значення [1, 6].

У глибокому трактуванні призначення і завдань ССО вчені [2] виділяють: не реагування на проблеми, а створення їх; визначення центрів ваги в системі ворога і нанесення по них адресного розгрому в неочікуваний спосіб; превентивне і преемптивне досягнення геополітичних цілей; тінюві операції синхронно в усіх сферах громадського життя; нанесення стратегічного паралічу системі воєнної організації супротивника шляхом ерозії опорних елементів її конструкції «тими, кого нема»; вербування агентур, обладнання схованок з подальшою організацією й очоленням опору в тилу ворога. При цьому, одним із фундаментальних завдань стратегічних ССО є формування (нав'язування) планів і намірів через механізми маніпулювання елітою і масами супротивника (сила без насильства).

Стосовно вимог до бойової, фізичної і психологічної підготовленості військовослужбовців ССО, фахівці [1, 2, 6] ототожнюють їхню специфічну професійно-бойову діяльність з діяльністю спецпризначенців, серед вимог до яких основне місце посідає здатність виконувати завдання автономно в екстремальних умовах. Зважаючи на необхідність здобуття розвідувальних даних про противника, найефективнішим способом є закидання груп спеціального призначення у глибокий тил противника, де розташовані найбільш важливі об'єкти інфраструктури супротивника, а отже містять найбільш повну і цінну інформацію про об'єкт чи подію, що цікавить командування. Оскільки транспортування груп спеціального призначення безпосередньо до необхідного місця на теренах противника ускладнена і зважаючи на посилену охорону, значну відстань від лінії фронту, групи спеціального призначення вимушені часто долати відстань від своєї території до об'єктів завдання пішки, пересуваючись вдаліні від населених пунктів, доріг і ліній оборони. В результаті чого, захід може тривати довший час, що передбачає доставку всього екіпірування і спорядження на собі з провізією. Велика автономність груп спеціального призначення та їх навички діяти в екстремальних ситуаціях необхідні їм при проведенні диверсій. Зважаючи на малочисельність груп спеціального призначення, вони зобов'язані вміти битися з набагато більшою ефективністю, ніж звичайні військовослужбовці регулярних частин, оскільки військовослужбовці спеціальних формувань у більшості випадків не мають можливості викликати підкріплення або відійти до укріплених позицій через їх відсутність у глибокому тилу противника. Також екстремальність умов виконання ними завдань обумовлена підвищенням активності сил противника після проведення диверсій, в результаті чого спецпризначенці змушені шукати способи і засоби повернення у свій тил, перебуваючи у дуже вузьких часових рамках. Узагальнюючи дані низки вчених, до завдань спецпризначенців належать: розвідка, контррозвідка, диверсійна, протидиверсійна діяльність, антитерористична діяльність, пошук, захоплення (арешт) або знищення діючих терористів (ліквідація, нейтралізація), звільнення заручників, охорона особливо важливих об'єктів, будь-які екстремально складні завдання. Усе це обумовлює високі вимоги до фізичної та психологічної підготовки особового складу ССО.

Висновок. Узагальнюючи дані відкритих літературних джерел, можна виділити типові завдання ССО, серед яких: сучасні бойові дії та рейди; психологічні операції; робота «цивільної адміністрації»; здобуття розвідувальної інформації за лінією фронту; створення агентурних мереж; медична допомога; пошук, евакуація та доставка полонених, заручників; підготовка до переворотів, повалення режимів; впровадження в структуру військових організацій та спецслужб з метою шпигунства чи знищення людей, які представляють державі загрозу; антитерористичні операції; виявлення, ідентифікація, визначення цілей для власних засобів ураження.

Проведене дослідження свідчить про необхідність формування високого рівня як фізичної, так і психологічної готовності майбутніх фахівців ССО ЗС України у процесі навчально-бойової діяльності.

Перспективи подальших досліджень: дослідити вплив різних засобів фізичної підготовки на формування фізичної і психологічної готовності військовослужбовців ССО до бойової діяльності.

Література

1. Веденєєв Д., Слюсаренко А. Сили спеціальних операцій. як це виглядає в провідних країнах НАТО // Оборонно-промисловий курс. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://opk.com.ua>
2. Герасимов А. П., Куплевацька О. І. Формування Сил спеціальних операцій. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/formuvannya-sil-specialnikh-operaciy-analitichna-zapiska>
3. Антонов А., Жилін Є. Ворог як система. Еволюція збройного протиборства в сучасній війні // Defense Express. 2014. №10. С. 36–43.
4. Веденєєв Д. В., Гапеева О. Л., Слюсаренко А. В. «Гібридні війни» – новітня форма асиметричного протистояння // Воєнно-історичний вісник. 2015. Вип.3. С.103–109.
5. Скіпальський О., Груздь С. Сили спеціальних операцій Міноборони України в контексті українських реалій // Віклики і ризики. 15 вересня 2016. С. 29–43.
6. Веденєєв Д., Слюсаренко А. Сили спеціальних операцій: провідна сила війн майбутнього // Defense Express.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://shieldandsword.mozohin.ru/kgb5491/specnaz.htm>

7. Силы специальных операций США [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.zakon-grif.ru/swat/articles/view/157-0.htm>

Reference

1. Viedienieiev D., Sliusarenko A. "Syly spetsialnykh operatsii. yak tse vyhliaaie v providnykh krainakh NATO" // Oboronno-promyslovyy kurs. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://opk.com.ua>
2. Herasymov A. P., Kuplevatska O. I. "Formuvannia Syl spetsialnykh operatsii" // Analitichna zapyska. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/formuvannya-sil-specialnykh-operatsiy-analitichna-zapyska>
3. Antonov A., Zhylin Ye. "Voroh yak systema. Evoliutsiia zbroinoho protyborstva v suchasni viini" // Defense Express. 2014. №10. S.36–43.
4. Viedienieiev D. V., Hapeieva O. L., Sliusarenko A. V. ""Hibrydni viiny" – novitnia forma asymetrychnoho protystoiannia" // Voienno-istorychnyi visnyk. 2015. Vyp.3. S.103–109.
5. Skipalskyi O., Hruzd S. "Syly spetsialnykh operatsii Minoborony Ukrainy v konteksti ukrainskykh realii" // Vyklyky i ryzky. 15 veresnia 2016. S. 29–43.
6. Viedienieiev D., Sliusarenko A. "Syly spetsialnykh operatsii: providna syly viin maibutnoho" // Defense Express. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://shieldandsword.mozohin.ru/kgb5491/specnaz.htm>
7. "Syly spetsialnykh operatsii SShA" [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.zakon-grif.ru/swat/articles/view/157-0.htm>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11(157).34
УДК 37.091.398:338.48-2-053.5](498)

Цибанюк О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ РУМУНІЇ: ТУРИЗМ

В статті О. Цибанюк «Сучасні тенденції популяризації фізичного виховання і здорового способу життя школярів Румунії: туризм» проаналізовані сучасні тенденції розвитку фізичного виховання і здорового способу життя школярів в Румунії на прикладі уваги до поза урочної та позашкільної роботи туристичного напрямку. Виокремлено особливості запровадження стратегічного планування туризму Румунії на засадах європейського та власного, історичного досвіду. Зроблено акцент щодо реалізації різноманітних туристичних та краєзнавчих заходів, які вирішать проблеми із здоров'ям, низьким рівнем фізичної активності та високим рівнем безробіття серед молоді. А також спонукатиме подальше формування позитивного іміджу Румунії та зменшить рівень потенціальної еміграції населення в країни Європи та світу. Визначені ефективні форми популяризації туристично-краєзнавчої роботи, доведено, що туризм – це засіб формування світогляду і збагачення духовного життя школярів, патріотичного та краєзнавчого виховання.

Ключові слова: краєзнавство, походи, Румунія, товариство, туризм, школярі.

In the article by O. Tsibanyuk "Modern trends in the promotion of physical education and a healthy lifestyle of schoolchildren in Romania: tourism", modern trends in the development of physical education and a healthy lifestyle of schoolchildren in Romania are analyzed using the example of attention to extracurricular and extracurricular work in the tourist direction. The peculiarities of the introduction of strategic planning of tourism in Romania based on European and own historical experience are highlighted. Emphasis is placed on the implementation of various tourist and local history activities that will solve problems with health, low level of physical activity and high level of unemployment among young people. It will also encourage the further formation of a positive image of Romania and reduce the level of potential emigration of the population to the countries of Europe and the world. Effective forms of popularization of tourism and local history work have been identified, it has been proven that tourism is a means of shaping the worldview and enriching the spiritual life of schoolchildren, patriotic and local history education. The pedagogical potential of tourism is carried out through local lore, excursion work, where the education of a conscious, socialized, disciplined, responsible person takes place. Physical education is implemented through physical activity - climbing, crawling, long-term movement (walking, running), jumping, etc.; health and recreational direction due to the health-giving forces of nature - prolonged stay in the open air, hygienic procedures, sunbathing, changing the temperature regime, etc. The conclusions were made public that the historical slogan of the tourism public associations of Romania: "Through tourism to knowledge and love for Romania" remains relevant even in the 21st century, and the development of school tourism as a component of the "National Strategy" implements another direction of preservation, strengthening and development of established national traditions, education of one's own national self-identification against the background of the modern trend of European and world globalization.

Key words: local history, hiking, Romania, society, tourism, schoolchildren.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Для освітан і фахівців сфери фізичної культури і спорту стає очевидним, що актуальною нині є потреба глибокого реформування